

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2006)

5ο Συνέδριο ΕΤΠΕ «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»

Τα νέα δεδομένα που δημιουργούν οι ΤΠΕ στη Γραφή, την Ανάγνωση και τη Διδασκαλία της λογοτεχνίας: Υπερκειμενική Λογοτεχνία και Ηλεκτρονικές Αναγνωστικές Κοινότητες

Αναστάσιος Μάτος, Αναστασία Οικονόμου, Λίνος Βίγκλας

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μάτος Α., Οικονόμου Α., & Βίγκλας Λ. (2026). Τα νέα δεδομένα που δημιουργούν οι ΤΠΕ στη Γραφή, την Ανάγνωση και τη Διδασκαλία της λογοτεχνίας: Υπερκειμενική Λογοτεχνία και Ηλεκτρονικές Αναγνωστικές Κοινότητες. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 547–554. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/9148>

■ ΤΑ ΝΕΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝ ΟΙ ΤΠΕ ΣΤΗ ΓΡΑΦΗ, ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ: ΥΠΕΡΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Αναστάσιος Μάτος

Φιλολόγος στη Β'θμια Εκπαίδευση
anmatos@sch.gr

Αναστασία Οικονόμου

Φιλολόγος στη Β'θμια Εκπαίδευση
navoikon@sch.gr

Λίνος Βίγκλας

Αγγλικής Φιλολογίας στη Β'θμια Εκπαίδευση
knvigklas@sch.gr

Περίληψη

Η λογοτεχνία ως γνωστόν είναι πρώτα απ' όλα γραφή και ανάγνωση. Ως εκ τούτου το περιβάλλον και τα εργαλεία της, επηρεάζουν τις ίδιες τις λογοτεχνικές διεργασίες και του λογοτέχνη/δημιουργού αλλά και του αναγνώστη. Στην εργασία αυτή γίνεται μια προσπάθεια να παρουσιαστούν εν συντομία δυο από τα καινούργια δεδομένα που εισήγαγαν οι Τεχνολογίες της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών στη Λογοτεχνία ως γραφή αλλά και ως ανάγνωση: η εμφάνιση του υπερκειμένου (hypertext) ως καινούργιου περιβάλλοντος λογοτεχνικής γραφής και ανάγνωσης (που μας έδωσε με τη σειρά του καινούργια λογοτεχνικά είδη (λόγου χάρη hypertext fiction, hypertext poetry κ.α.), αλλά και των ηλεκτρονικών αναγνωστικών κοινοτήτων (online literature circles). Στη συνέχεια εξετάζονται ζητήματα λογοτεχνικής θεωρίας που άπτονται των νέων αυτών ειδών (genres), αλλά και τρόπων λογοτεχνικής πρόσληψης, καθώς και ζητήματα ενσωμάτωσής τους στη σημερινή διδακτική πράξη. Τέλος παρουσιάζεται μια συγκεκριμένη πρόταση για λειτουργία Αναγνωστικής Κοινότητας Μαθητών¹ με τη βοήθεια του διαδικτυακού εργαλείου συνεργατικής μάθησης Moodle.

Λέξεις Κλειδιά

Υπερκειμενική λογοτεχνία, αναγνωστικές κοινότητες, διδασκαλία λογοτεχνίας, θεωρία λογοτεχνίας, συνεργατική μάθηση, hypertext, literature circles, moodle.

ΕΞΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ ΤΟ ΥΠΕΡΚΕΙΜΕΝΟ

Στη δεκαετία του '60, ο Ted Nelson συνέλαβε την ιδέα ενός τεράστιου ηλεκτρονικού δικτύου για να συνδέσει όλες τις πληροφορίες που υπήρχαν μέχρι τότε στον κόσμο (Project Xanadu, Nelson, T., 1974 και 1992). Αυτό θα το πε-

1. Αποφεύγουμε την παράλληλη χρήση του αρσενικού/ θηλυκού για λόγους πρακτικούς και όχι ιδεολογικούς.

τύχαινε αν όλα τα έγγραφα που υπήρχαν θα παρέπεμπαν το ένα στο άλλο, ώστε να δημιουργηθεί ένα «παγκόσμιο» κείμενο (docuverse). Έπλασε λοιπόν τη λέξη «υπερκείμενο» (hypertext) για να ονομάσει ένα εργαλείο που θα δημιουργούσε μια μη σειριακή σύνδεση των κειμένων. Έτσι λοιπόν θα λέγαμε πως Υπερκείμενο είναι ένα σύνολο από ποικίλα κειμενικά στοιχεία όπως γλωσσικά σημεία, σύμβολα, εικόνες ακόμη και ήχοι, το οποίο μπορεί να επεκτείνεται, θεωρητικά, χωρίς τελειωμό και που έχει τέτοια διάταξη σχεδιασμό και μορφή ώστε ο αναγνώστης του να έρχεται σε επαφή μόνο με ένα έκδηλο μέρος του. Ο ίδιος ο αναγνώστης του υπερκειμένου οφείλει, σαν μέρος της αναγνωστικής του συμπεριφοράς να ενεργοποιήσει άλλα μέρη του υπερκειμένου που λανθάνουν ως εκείνη τη στιγμή.

Βέβαια παρόλο που η έννοια του υπερκειμένου έγινε ευρύτερα γνωστή στο τέλος της δεκαετίας του '80, η σύλληψη του «πράγματος» οριοθετείται το 1945 από τον Vannerar Bush στο άρθρο «As we may think», που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «The Atlantic Monthly» (Vannerar Bush, 1945). Εκεί ο Bush ήταν ο πρώτος που παρατήρησε ότι οι υπάρχουσες μέθοδοι για την διαχείριση και αναπαράσταση των πληροφοριών (το 1945) ήταν ανεπαρκείς και συνεπώς με την πρόσφατη ανακάλυψη του τρανζίστορ θα μπορούσε να δημιουργηθεί μια μηχανή αποθήκευσης και διασύνδεσης κάθε είδους πληροφορίας. Σε κάθε περίπτωση, κείμενα όπως αυτό που οραματίστηκε ο Bush κατά τη δεκαετία του 1940 – χωρίς όμως την τεχνολογική επένδυση – σαφώς προϋπήρχαν στο κειμενικό «βασιλείο» και μάλιστα έχουν σημαντικές αναλογίες μ' αυτό (λόγω χάρη το κλασικό ευρετήριο της έντυπης βιβλιοθήκης, οι υποσημειώσεις των έντυπων κειμένων, η εγκυκλοπαίδεια ή ακόμη κι ο τηλεφωνικός κατάλογος). Το διαφορετικό (ποιοτικά) στοιχείο που διακρίνεται στο ηλεκτρονικό υπερκείμενο είναι ότι εδώ η κίνηση των χρηστών από το ένα στοιχείο στο άλλο δεν εξαρτάται από κάποια προκαθορισμένη κατεύθυνση ή διαδοχή: μόνοι τους αποφασίζουν «πού θέλουν να πάνε» και η σημασία ενός ηλεκτρονικού υπερκειμένου προκύπτει από την χρήση του στην εκάστοτε ανάγνωση.

ΥΠΕΡΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Το 1992, ο George P. Landow, ένας πρωτοπόρος στη χρήση του υπερκειμένου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, έγραψε ένα βιβλίο (Hypertext: the Convergence of Contemporary Critical Theory and Technology), του οποίου ο τίτλος αποκαλύπτει τον αντίκτυπο του υπερκειμένου μέσα σε ένα πολιτιστικό πλαίσιο που είναι «διαποτισμένο» από τις Νέες Τεχνολογίες. Σ' αυτό το βιβλίο, το υπολογιστικό υπερκείμενο ορίζεται ως «το κείμενο που αποτελείται από ενότητες λέξεων (ή εικόνων) που συνδέονται ηλεκτρονικά μέσω πολλαπλών μονοπατιών, αλληλουχιών ή ιχνών σε μια απέραντη, μονίμως ατελή κειμενικότητα και που περιγράφεται από τους όρους υπερδεσμός, κόμβος, δίκτυο, ιστός και μονοπάτι».

Γοητευμένος από την πρόκληση που προσφέρουν οι ηλεκτρονικές υπερσυνδέσεις, ο αμερικανικός συγγραφέας Michael Joyce πειραματίστηκε με το υπερκείμενο για να γράψει πραγματική μυθιστοριογραφία. Συνέλαβε έπειτα την ιδέα μιας εικονικής ιστορίας που δεν θα διαβαζόταν ποτέ δύο φορές με τον ίδιο τρόπο: το αποτέλεσμα ήταν το «Afternoon, a story». Η υπερκειμενική μυθιστοριογραφία (ή hyper-fiction) είχε γεννηθεί.

Όπως την καθορίζει ο George Melrod (το 1994) η hyper-fiction είναι μια

μη γραμμική διαδραστική ηλεκτρονική λογοτεχνία. Ενδεχομένως, το επόμενο στάδιο της εξέλιξης της αφήγησης, όπου το κείμενο αποτελείται από φως (αυτό της οθόνης) αντί για μελάνι, είναι εκείνο όπου ο αναγνώστης βοηθά το συγγραφέα να δημιουργήσει τη ιστορία, και όπου δεν διαβάζει ποτέ το ίδιο μυθιστόρημα με τον ίδιο τρόπο δύο φορές». Η υπερκειμενική λογοτεχνία μπορεί να διαβαστεί μόνο σε οθόνη υπολογιστή. Οι αναγνώστες αποφασίζουν τι θα επιλέξουν για να πάνε παρακάτω συμβουλευόμενοι τους τίτλους των συνδεδεμένων μεταξύ τους αποσπασμάτων ή μπορεί να αφήσουν τις υπερσυνδέσεις μεταξύ των παραθύρων ή τις «lexias» (Barthes, 1970, Landow, 1992), να τους πάνε σε μια άγνωστη περιοχή της κειμενικής γεωγραφίας. Μπορούν να επιλέξουν ανάμεσα στο εάν θα κάνουν κλικ σε μια λέξη, ή σε ένα βελάκι που θα τους πάει προς τα πίσω ή μπροστά, ή απλά να πατήσουν ENTER, που απλά σημαίνει «γύρισμα της σελίδας». Το αποτέλεσμα είναι ένα είδος αφηγηματικού κολάζ, ένα κειμενικό «καλειδοσκόπιο» στο οποίο η ιστορία κόβεται σε αποσπάσματα και αλλάζει συνεχώς. Εάν η ιστορία αποπροσανατολίζει κάπως τον αναγνώστη, αυτό είναι μέσα στους σκοπούς του δημιουργού του υπερκειμενικού μυθιστορήματος. Αντί να παρατάξει ένα ευθύ μονοπάτι, ο συγγραφέας της υπερκειμενικής μυθοπλασίας βάζει τον αναγνώστη μέσα σε έναν λαβύρινθο, του δίνει μια πυξίδα, και μετά τον αφήνει ν' αποφασίσει πού να πάει στη συνέχεια» (Melrod, 1994)

Εξ ορισμού, η υπερκειμενική μυθοπλασία είναι εντελώς ανοιχτή κι απέραντη. Αυτό δίνει την εξουσία στον αναγνώστη, ο οποίος είναι όχι μόνο αρμόδιος να λάβει αποφάσεις λ. χ. πού να πάει στη συνέχεια ή πότε «να βάλει ένα τέλος στην ιστορία», αλλά είναι σε θέση να ελέγχει και τη διαδικασία της οικειοποίησης (η αλληλεπίδραση με το κείμενο που οδηγεί τον αναγνώστη να «ιδιοποιηθεί» μια ορισμένη ανάγνωση του κειμένου) με τρόπους που είναι δύσκολο να επιτευχθούν μέσω της τεχνολογίας της τυπογραφίας.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΥΠΕΡΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Το υπερκείμενο είναι ο εικονικός χώρος όπου η μοντέρνα λογοτεχνική κριτική και η παιδαγωγική συναντιούνται, καθώς ο ενεργός αναγνώστης στην μαθητοκεντρική τάξη γίνεται πραγματικότητα κι όχι απλά ζητούμενο. Οι αναγνώστες της υπερκειμενικής μυθοπλασίας γνωρίζουν το γεγονός ότι οι ίδιοι δημιουργούν την κειμενική διαδρομή καθώς προχωρούν. Διαβάζοντας από τον υπολογιστή, ενθαρρύνονται να συμπληρώσουν τα «χάσματα της απροσδιοριστίας» (Iser, 1971), ανάμεσα στις διαθέσιμες πληροφορίες, καθώς πλοηγούνται στο κείμενο. Αν και δεν μπορούν να αλλάξουν την εργασία του συγγραφέα, μπορούν ωστόσο να ανακαλύψουν πολλαπλούς συνδυασμούς, ανταποκρινόμενοι στα πληροφοριακά χάσματα του κειμένου. Έτσι τα όρια μεταξύ αναγνώστη και συγγραφέα γίνονται όλο και πιο ασαφή και η αυθεντία της φωνής του συγγραφέα μεταφέρεται κατά ένα μέρος στον αναγνώστη. Ο αναγνώστης ενεργοποιεί δεξιότητες διαδικαστικής μάθησης για να κατανοήσει όχι μόνο το λόγο αλλά τον ιστό που έχει οικοδομήσει το έργο και που βρίσκεται στο παρασκήνιό του.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Σύμφωνα με τον Daniels (Daniels, 2002), έναν από τους εισηγητές και διαμορ-

φωτές της έννοιας των αναγνωστικών κοινοτήτων στη σημερινή τους μορφή, οι αναγνωστικές κοινότητες είναι μικρές ομάδες συζήτησης που επιλέγουν να διαβάσουν - και κατόπιν να συζητήσουν - την ίδια ιστορία, ποίημα, άρθρο ή βιβλίο. Κάθε μέλος της ομάδας, καθώς διαβάζει το κείμενο του, κρατά σημειώσεις που θα τον βοηθήσουν να συμμετέχει ενεργά στη συζήτηση και ανταλλαγή ιδεών που θα ακολουθήσει. Κάθε ομάδα ακολουθεί ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα ανάγνωσης και περιοδικών συναντήσεων καθώς προχωρά στην ανάγνωση του βιβλίου. Όταν τελειώσουν την ανάγνωση ενός βιβλίου, τα μέλη της κοινότητας μοιράζονται τις αναγνωστικές εμπειρίες και εντυπώσεις τους με την ευρύτερη κοινότητα. Στη συνέχεια, μπορούν να αλλάξουν ομάδες και να αρχίσουν ένα νέο κύκλο ανάγνωσης.

Οι αναγνωστικές κοινότητες είναι ένα μέσο για να αναπτύξουν οι μαθητές την κριτική τους σκέψη και να αναστοχαστούν, συζητούν και «συναλλάσσονται» με τα βιβλία. Η συνεργασία αποτελεί τη βάση αυτής της προσέγγισης. Οι μαθητές διαμορφώνουν την αντίληψη τους καθώς οικοδομούν έννοιες και νοήματα με τους συν-αναγνώστες. Τελικά, οι αναγνωστικές κοινότητες οδηγούν τους μαθητές σε μια βαθύτερη κατανόηση αυτών που διαβάζουν μέσω της δομημένης συζήτησης και της εκτεταμένης γραπτής και αισθητικής ανταπόκρισης (Schlick & Johnson, 1999).

Οι αναγνωστικές κοινότητες βασίζονται στην άποψη ότι η ανάγνωση είναι μία «συναλλακτική» διαδικασία κατά την οποία οι μαθητές οικοδομούν ενεργά έννοιες και νοήματα αλληλεπιδρώντας με το κείμενο (Rosenblatt, 1978). Ο πρωταρχικός στόχος των μαθητών δεν είναι να αντλήσουν πληροφορίες από το κείμενο, βγάζοντας το συμπέρασμα που θέλει να ακούσει ο δάσκαλος ή μαθαίνοντας για διάφορα λογοτεχνικά στοιχεία. Συναντούν τον κόσμο της λογοτεχνίας για να μάθουν για τη ζωή και να νοηματοδοτήσουν τον κόσμο (Hill, Johnson, & Schlick Noe, 1995, p. x). Πρόκειται λοιπόν πρωτίστως για ένα χώρο σκέψης και διερεύνησης και όχι απλά για μία καλύτερη μέθοδο διδασκαλίας της ανάγνωσης.

ONLINE ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Τα τρία βασικά στοιχεία των αναγνωστικών κοινοτήτων, η ποικιλομορφία, η προσωπική επιλογή και η πρωτοβουλία (Daniels, 2002b), ενθαρρύνουν τους μαθητές να αναλάβουν τον έλεγχο της μαθησιακής πορείας. Στις αναγνωστικές κοινότητες, οι μαθητές συναντιούνται σε μικρές ομάδες για να συζητήσουν κάποιο κείμενο. Είναι υπεύθυνοι για την επιλογή του κειμένου, για τον προγραμματισμό των συναντήσεων, την καταγραφή των λεγομένων και την παρουσίαση της εργασίας τους είτε σε ολόκληρη την τάξη, είτε στο δάσκαλο. Η μεταφορά αυτού του πλαισίου online, ενισχύει την αντίληψη ότι οι μαθητές ελέγχουν το μαθησιακό περιβάλλον. Το online περιβάλλον ενισχύει ακόμα περισσότερο ένα στοιχείο που έχει παρατηρηθεί στη σχετική έρευνα – ότι δηλαδή οι αναγνωστικές κοινότητες μπορούν να ενισχύσουν την αυτοεκτίμηση των μαθητών (Stringer et al, 2003) και να παρέχουν ένα δομημένο πλαίσιο όπου οι μαθητές ενθαρρύνονται να πάρουν πρωτοβουλίες και να μοιραστούν τις σκέψεις και τις ιδέες τους με τους άλλους, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό ένα πιο οικείο μαθησιακό περιβάλλον (Peralta-Nash and Dutch, 2000).

Η έρευνα για τις αναγνωστικές κοινότητες έχει δείξει ότι είναι μία πολύ καλή μέθοδος για την εμπλοκή των μαθητών με την ανάγνωση, τη συζήτηση

και την αποδόμηση των κειμένων (Daniels, 2002a). Ο συνδυασμός της μεθόδου αυτής με την τεχνολογία δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να διερευνήσουν βαθύτερα διάφορα θέματα, να επικοινωνήσουν ευκολότερα με τα άλλα μέλη της ομάδας και τον δάσκαλο, να παρουσιάσουν και να δημοσιεύσουν τη δουλειά τους online και να έχουν πρόσβαση σε μια ευρεία γκάμα σχετικών κειμένων σε διάφορες μορφές.

Η χρήση λοιπόν του online περιβάλλοντος επιτρέπει ένα μεγαλύτερο βαθμό ανταπόκρισης, ποικιλομορφίας και προσαρμοστικότητας στις μαθησιακές ανάγκες των μαθητών. Το αλληλεπιδραστικό online περιβάλλον μπορεί να εκμεταλλευτεί τις τεχνολογίες αιχμής και να παρέχει εναλλακτικές μαθησιακές εμπειρίες και πηγές, να καλύπτει διαφορετικά στυλ μάθησης και ατομικές διαφορές των μαθητών και να δημιουργεί ένα περιβάλλον μάθησης που να ενσωματώνει τα αποτελέσματα του τεχνολογικού και πληροφοριακού γραμματισμού σε όλη τη σχολική ζωή (Combes and Ring, 2004)

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΥΠΕΡΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Επιστρέφοντας τώρα στο θέμα που κατεξοχήν μας ενδιαφέρει εδώ, (συνδυασμός λογοτεχνικού υπερκειμένου και online αναγνωστικών κοινοτήτων), θα λέγαμε πως ο/η εκπαιδευτικός που διδάσκει λογοτεχνία θα μπορούσε να δώσει πραγματικά ζωή στο μάθημά του, εκμεταλλευόμενος τα χαρακτηριστικά αυτών των νέων δεδομένων. Η δραστηριότητα με τους υπολογιστές (αλλά και μετά από αυτούς, στην παραδοσιακή τάξη), προσφέρει μια αληθινή διάσταση διαπραγμάτευσης μεταξύ διαφορετικών αναγνωστών ως προς το «ποιο είναι το νόημα» του κειμένου: ο δάσκαλος ή συντονιστής του εργαστηρίου της λογοτεχνικής ανάγνωσης έχει την ευκαιρία να βασιστεί στα χάσματα και στις απροσδιοριστίες των πληροφοριών και των απόψεων που θα ενθαρρύνουν τη συμμετοχή και την εμπλοκή και θα προκαλέσουν διάφορες γλωσσικές δραστηριότητες που θα έχουν νόημα για τους μαθητές. Επίσης:

- Μέσα από τη λειτουργία των online αναγνωστικών κοινοτήτων (κι αν υποθέσουμε ότι στους μαθητές έχει ανατεθεί η ανάγνωση είτε συμβατικής, είτε υπερκειμενικής λογοτεχνίας), είναι δυνατόν να αυτονομηθούν σε σημαντικό βαθμό: η ανάγνωση υπερκειμενικής μυθοπλασίας περιλαμβάνει τη δέσμευση εκ μέρους των μαθητών. Είναι υπεύθυνοι οι ίδιοι για την ανάγνωσή τους, εφόσον θα πρέπει να αναδιηγηθούν την εκδοχή του μονοπατιού τους και να υποστηρίξουν τις απόψεις τους με σταθερές αναφορές στην ανάγνωση που αποθήκευσαν
- η έλλειψη μιας σωστής «εκδοχής» είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντική για τους πιο ανασφαλείς μαθητές, οι οποίοι αισθάνονται άνετα ώστε να εκφράσουν τις απόψεις τους
- προ πάντων, η ανάγνωση της υπερκειμενικής μυθοπλασίας και το γράψιμο σχολίων στα πλαίσια των εργαλείων που διαθέτει το περιβάλλον της online αναγνωστικής κοινότητας, συνεισφέρουν στην ανάπτυξη μεταγνωστικών στρατηγικών: ο/η μαθητής/τρια ενθαρρύνεται να στοχοθετεί σχετικά με τις υποθέσεις που κάνει και τις ερμηνευτικές διαδικασίες που ακολουθεί και αυτή η διαδικασία βελτιώνει τη γνώση του για τις προσδοκίες του αναγνώστη, το αναγνωστικό στυλ, τους συναισθηματικούς παράγοντες κατά το παιχνίδι της οικοδόμησης του κειμενικού ιστού και του τρόπου που αυτό

συγκρίνεται με τις διαδικασίες που χρησιμοποιούνται από άλλους συμμαθητές/συναναγνώστες.

- Ακόμη θα μπορούσαν οι μαθητές να διαβάσουν υπερκειμενική μυθοπλασία μόνοι τους ο καθένας στο σπίτι του. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να αποβεί πολύ χρήσιμο, εφόσον στο περιβάλλον της online αναγνωστικής τους κοινότητας, οι «συναντήσεις» τους δεν έχουν καθορισμένο χώρο και χρόνο αλλά γίνονται δυνητικά παντού και σε κάθε χρονική στιγμή. Έτσι λοιπόν μπορούν να συζητήσουν μεταξύ τους για να καταγράψουν κάποιες ομοιότητες ή διαφορές σε σχέση με το «νόημα» του υπερκειμενικού τους αφηγήματος. Μ' αυτό τον τρόπο, δηλαδή με τη συζήτηση του νοήματος του υπερκειμένου με άλλους αναγνώστες (μέσω των δικτυακών εργαλείων που προσφέρει η κοινότητα) μπορούν να φτάσουν όλοι μαζί σε κάποιες συμφωνίες πάνω στο κείμενο, ώστε να εξασφαλιστεί η κινητοποίηση και ενθάρρυνση της συνεργατικής μάθησης.

Πέρα από το ότι η ανάγνωση υπερκειμενικής λογοτεχνίας μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη γνωστικού περιεχομένου και μεταγνωστικών στρατηγικών, μπορεί επίσης να οδηγήσει σε δραστηριότητες και μέσα στο πλαίσιο της online αναγνωστικής κοινότητας αλλά και μέσα στην τάξη που έχουν νόημα και ενδιαφέρον για τους μαθητές όπως για παράδειγμα:

- (στην τάξη) δραστηριότητες παιξίματος ρόλων (διάλογος μεταξύ χαρακτήρων από τις διαφορετικές εκδοχές τους αφηγήματος)
- (στην online κοινότητα ανάγνωσης): ο μαθητής αναδιηγείται την ανάγνωσή του (ενός υπερκειμενικού αφηγήματος) και καλεί τους συμμαθητές του να δώσουν το «τέλος» του έργου. Κατόπιν συγκρίνει τις προτάσεις τους με το τέλος στο οποίο έφτασε ο ίδιος
- (στην online κοινότητα ανάγνωσης): μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα και με κίνητρο για τους μαθητές δραστηριότητα θα ήταν να περιγράψουν έναν ήρωα/χαρακτήρα του έργου, έτσι όπως αυτός προβάλλει μέσα από τους διαφορετικούς αναγνώστες, ή να γράψουν μια σειρά μηνυμάτων (η online κοινότητα μάθησης που προτείνουμε διαθέτει ανάλογα εργαλεία), που στέλνονται από τον έναν ήρωα/χαρακτήρα στον άλλο, όπου θα δημιουργούνταν διάφορες παρανοήσεις και παρεξηγήσεις από το γεγονός ότι οι χαρακτήρες έχουν διαφορετική πληροφορία ο ένας για τον άλλο σε κάθε περίπτωση.

MOODLE: ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ONLINE ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Το Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) είναι ένα ελεύθερο λογισμικό Ανοικτού Κώδικα για τη δημιουργία και διαχείριση αποτελεσματικών online κοινοτήτων μάθησης. Είναι ένα ήδη καταξιωμένο αλλά και αναπτυσσόμενο περιβάλλον που σχεδιάστηκε για να υποστηρίζει τη διαδικασία της εκπαίδευσης είτε εξολοκλήρου διαδικτυακά, είτε συμπληρωματικά της συμβατικής διδασκαλίας. Είναι απλό, ελαφρύ, αποδοτικό και συμβατό με οποιαδήποτε δικτυακή διεπιφάνεια. Παιδαγωγικά, στηρίζεται στη θεωρία του κοινωνικού εποικοδομισμού (d'Entremont, 2004) και πιο συγκεκριμένα:

- Υποστηρίζει τη διερευνητική προσέγγιση στη μάθηση
- Παρέχει τη δυνατότητα για εξερεύνηση, ερμηνεία και σχηματισμό ιδεών,

έτσι ώστε ο μαθητής να οδηγηθεί μέσα από τον προβληματισμό και τον πειραματισμό στην ανακάλυψη των υποκείμενων γεγονότων και συσχετισμών.

- Ο εκπαιδευτικός και ο μαθητής γίνονται συν-ερευνητές για την απόκτηση της γνώσης, αναπτύσσοντας πρωτοβουλίες και συνεργασίες.
- Δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να επεκτείνει το υλικό προσθέτοντας νέες ασκήσεις ή να δημιουργεί δικά του σενάρια, οργανώνοντας το μάθημα όπως εκείνος επιθυμεί. Επίσης, εξασφαλίζει στο μαθητή μηχανισμούς παρέμβασης και σημαντικό βαθμό ελευθερίας σε διάφορα επίπεδα.
- Διαθέτει απλή και φιλική διεπιφάνεια χρήστη και δυνατότητα χρήσης του από εκπαιδευτικούς και μαθητές χωρίς ιδιαίτερη εξοικείωση στους Η/Υ.
- Αξιοποιεί τις δυνατότητες τις οποίες δίνουν οι Η/Υ και το Διαδίκτυο στην εκπαίδευση: επικοινωνία, δημοσίευση, έκφραση.
- Ενθαρρύνει την αναζήτηση και άντληση πληροφορίας από οργανωμένα και ημι-δομημένα δεδομένα.

Αυτά είναι ορισμένα μόνο από τα χαρακτηριστικά που μας οδήγησαν στην επιλογή του Moodle για τη δημιουργία και τη διαχείριση των αναγνωστικών κοινοτήτων μας. Στην παρούσα φάση διαμορφώνεται και εμπλουτίζεται το περιβάλλον στη διεύθυνση <http://www.technoglossia.gr/moodle>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Barthes, R. (1970) *S / Z*. Paris: Editions du Seuil. *S / Z*. (1976). Translated by Richard Miller. New York: Hill and Wang.
- Bush, V., "As we may think", *The Atlantic monthly*, July, 1945. Retrieved 16/12/2005 from <http://szm.geist-soz.uni-karlsruhe.de/media/aswemaythink.pdf>
- Combes, B and Ring, J. (2004). "If you help us build it, we will come!" – *The role of the Teacher Librarian as an on-line curriculum facilitator and innovator*. Virtual paper presented at the ASLA On-line I: Constructing Communities of Learning and Literacy On-line Conference, May 2004.
- Daniels, H. (2002a). *But does it work? Recent research on literature circles, Literature-Circles.com*. Retrieved from <http://www.literaturecircles.com/research.htm>
- Daniels, H. (2002b). *Literature Circles: Voice and Choice in Book Clubs and Reading Groups (2nd ed.)*. Portland, ME: Stenhouse.
- D'Entremont, C. (2004) *Using Online Course Management Systems to Implement Constructivism in Learning at the Secondary Level* Master's Thesis, διαθέσιμη online: http://moodle.org/other/dEntremont_Final_Paper.pdf
- Hill, Bonnie Campbell, Katherine L. Schlick Noe and Nancy J. Johnson. (1995). *Literature Circles and Response*. Norwood, MA: Christopher-Gordon Publishers.
- Iser, W. (1971), *Indeterminacy and the Reader's Response*, Quoted in Newton, K.M. (ed.). (1988). *Twentieth Century Literary Theory: A Reader*. London: Macmillan Education
- Joyce, M. (1990), *Afternoon, a story*. Computer disc. Cambridge, Mass.: Eastgate Press
- Landow, G. (1992). *Hypertext: the Convergence of Contemporary Critical Theory and Technology*. Baltimore and London: John Hopkins University Press
- Melrod, G. (1994), *Digital Unbound*, In *Details*, October, pp.162–5 & 199.
- Nelson, T., *Computer Lib / Dream Machines: New Freedoms Through Computer Screens—a Minority Report*, Chicago: Hugo's Book Service, 1974, σ.78
- Nelson, T. "Opening Hypertext: A Memoir", M.C. Tuman (επιμ.), *Literacy online: The Promise (and Peril) of Reading and Writing with Computers*, Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 1992, σσ.43-57
- Peralta-Nash, C., & Dutch, J.A. (2000). *Literature circles: Creating an environment for*

- choice*. Primary Voices K-6, 8(4), 29-37. [EJ 604 621]
- Project Xanadu <http://www.xanadu.com.au/xanadu/> (προσπελάστηκε: 17/1/2006)
- Rosenblatt, L. (1978). *The reader, the text, the poem: The transactional theory of the literary work*. Carbondale, IL: Southern Illinois University Press.
- Schlick Noe, K. L. & Johnson, N.L.(1999). *Getting Started with Literature Circles*. Norwood, MA: Christopher-Gordon Publishers.
- Stringer, S. at al. (2003). *Collaboration between classroom teachers and a school counselor through literature circles: Building self-esteem*, Journal of Instructional Psychology 30 (1).